

SIIVU HAKAMETSÄ–SUOMI-SANAKIRJASTA

Sanotaan, että suomi on yksi maailman vaikeimmin opittavista kielistä. Ei sen kuitenkaan ihan niin vaikeata pitäisi olla. Stand up -koomikko Ismo Leikolan mukaan opetusmetodeissa täytyykin olla jotain vikaa. Leikola väittää, että opettamisessa lähdetään liikkeelle aivan liian vaikeista asioita kuten sijamuodoista tai kysymyksistä, joita tarvitsee ehkä kerran elämässään ("Missä on lähin rautatieasema").

Kielen opettaminen pitäisi alkaa tärkeimmästä sanasta, jolla pärjää mahdollisimman monissa tilanteissa. Leikola vakuuttaa, että suomen kielen monipuolisin ja -merkityksellisin ilmaisu on "No niin". Pelkästään näillä kahdella sanalla ja niiden intonaation vaihtelulla pystyy kertomaan lähes kaiken oleellisen.

Leikola osoittaa "No niille" lähes kaksikymmentä eri merkitystä. Se voi esimerkiksi olla huomio, seuraus tai osoitus: a) Aloittamisesta: "Minä alan nyt pitämään puhetta", b) Vuoron siirtymisestä: "Nyt on jonkun muun vuoro puhua", c) Itsekorostuksesta: "Mitäs minä sanoin", d) Saapumisesta: "Vieraat tulivat", e) Helpotuksesta: "Vieraat lähtivät", f) Toivomuksesta: "Vieraat eivät lähde, mutta isäntäväki toivoo että lähtisivät."

Hakametsänkin opettelu kannattaa alkaa jostain nasevasta. Ensimmäisen haltuun otettavan hallisanan on oltava lyhyt ja ytimekäs. Vaikka ihminen on viisas eläin (= homo sapiens), se ei tule halliin varsinaisesti sivistymään. Itse asiassa motiivi on aivan päinvastainen: sinne tullaan unohtamaan arki ja raaputamaan sivistyksen seitinohutta pintakerrosta.

On arveltu, että jo homo sapiensiaikin edeltävät ihmislaajat huutelivat toisilleen yksinkertaisia varoituksia kuten "Varo!" tai "Leijona!". Tämänkaltainen vuorovaikutussanasto riittää mainiosti myös halliolosuhteissa: Hakametsässä pärjää pitkälle "Ny:llä" ja muutamalla vokaalivoittoisella mölinällä.

"NY" HALLIKÄYTÖSSÄ

"Ny" on sana, jolla voi toiseksi asiantuntevimmin tuoda esiin pelin vivahde-eroja. Se on muutenkin pohjoishämäläisen ta

loudellis-ironisen puhettavan ytimessä. "Nysse tulee" kertoo hienovaraisesti sekä linja-auton tulemisen että myöhässä olemisen.

"Ny" esiintyy harvoin, jos koskaan, yksinään. Se vaatisi etukäteen tehdyn sopimuksen tai yhteisymmärryksen: pelaaja voi huutaa "Ny", jolla hän viestittää sovittua syöttöä tai kuviota.

Pelkkää "Ny:tä" käyttökelpoisempi onkin vaikkapa "No ny". Täsmäntävä "No" tuo mukanaan jaetun tai jaettavissa olevan käsityksen tapahtumaa edeltävistä tapahtumista. Se voi paljastaa, että aiemmissa paikoissa on epäonnistuttu tai niitä ei ole ollut. "No" kertoo "Ny:n" yhteydessä erityisesti toivon heräämisestä.

"Nyt" ilmaisee juuri tätä hetkeä, mutta sillä on myös muita merkityksiä. Nykysuomen sanakirjan mukaan nyt-sanana eräs merkitys on viitata vallitseviin olosuhteisiin: "Isä sairastui. Nyt ei matkasta tule mitään." Aiemmin on siis tapahtunut jotain, joka vaikuttaa asioiden nykyiseen tilaan.

HAKAMETSÄN KESKEISIMPIÄ "NY"-SANONTOJA

"Vedä ny" = Voi tarkoittaa pelkkää avointa ja yksittäistä maalintekopaikkaa, mutta yleensä ilmaisu viittaa kokonaisvaltaisesti tapahtumiin: joukkue ei ole ampunut riittävästi tai ampuva pelaaja yleensä pihtaa tai on juuri kyseisessä pelissä pihdannut kutiaan.

"Vihellä ny" = Tuomarille vastustajan viheltämättömästä rangaistuksesta. Edellyttää, että rikkeitä on huutajan mielestä tapahtunut toistuvasti. Tällaisessa yhteydessä "Ny" viittaa vaivaa epäoikeudenmukaisuuden tunteeseen. Vähemmän alla viivaavampi vaihtoehto: "Tossa taas." Jos viheltämättömyys on erityisen toistuvaa, sanotaan pikemminkin toteavasti itseksensä kuuluvasti huutaen: "Ei jumalauta." Silloin kaikki toivo jo menetetty – tällainen on tuomarin linja tänään, siinä ei auta huuto saatika rukous.